

opr. 29.11.1950
H. Gr.

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie w Gdańsku Krajowej
Bazie Wojskowej Służby Jele
87-100 Podmurza 02 tel. 0522 108
Kto 50000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

poprzedni nr 612/972

4, IV 103
EK

lipno

Ryoin
AK

++
Lielin'ska Apdonia Amelia
z d. Dunajska
ps. "Pelagia"

K: 612/972 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Zieliniska Apollonia
T: K: 612/972 Pom.
Brodnica AK
Obw. Dypin

I. Materiały dokumentacyjne

- i/1 - relacja właściwa k. 3 s. 1-3
- i/2 - dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —
- i/3 - inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 2 s. 1-2

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

- III/1 - dot. rodziny relatora —
- III/2 - dot. ogólnie okresu przed 1939 r. —
- III/3 - dot. ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III/4 - dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5 - Inne... —

IV. Korespondencja

1) kores. Fimolacji k. 1 s. 1

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] k. 10

VI. Fotografie brak

1./1. Relacja - Zieloniska Apolonii:

1. Relacja spisana przez Stanisława
Suszynskiego o działalności konspira-
cyjnej Apolonii Zieloniskiej spisane
5.11.1990 r., kserokop.

k.2 s.1-3

Apolonii Amelii Zielińskiej, córki Jana Dunajskiego i Filomeny z domu Kopskiej rolników właścicieli młyna wodnego i 12 hektarowego gospodarstwa rolnego w Gęboczek gm. Chrostkowo, powiat rypiński, urodzone 9 lutego 1902 roku w Stalmierzu gm. Chrostkowo pow. rypiński zamieszkałej w domu przy ulicy miejskiej 4, amerytki.

Relacja na podstawie rozmowy przeprowadzonej 5 listopada 1990 roku z sponadź i spisał Stanisław Suszyński.

Apolonia Amelia Zielińska w latach 1910-1914 uczęszczała do szkoły 90-tyńskiej w Stalmierzu, w której ukończyła cztery klasy, a w latach 1913-1914 ukończyła szkołę gospodarstwa domowego w Tomalewie pow. lubuski.

W 1924 roku wyszła za mąż za Jana Zielińskiego rolnika. Z tego związku małżeńskiego urodziło się czworo dzieci.

W latach 1938-1939 należała do Koła Gospodyń Wiejskich w Stalmierzu. W okresie poprzedzającym wybuch wojny 1939r. przygotowania do służby sanitarniej nie przechodziła. W Kampanii wrześniowej 1939 roku nie uczestniczyła ani nie uczestniczył jej mąż. W tym okresie wspólnie z mężem udzielala pomocy żywnościowej i noclegów uchodźcom z Pomorza. Ponadto małżonkowie Apolonia i Jan Zielińscy udzielali pomocy materialnej naukowcom i zakonnikom z obrotu gm. Chrostkowo, aż do chwili ich aresztowania przez Niemców.

Do 11 listopada 1939r. prowadzili samodzielnie 38 hektarowe gospodarstwo rolne i młyn wodny w Gęboczek gm. Chrostkowo pow. rypiński. W tym samym czasie Niemcy zabrali im gospodarstwo rolne i młyn osiedlając Niemca, a małżonkowie Jan i Apolonia Zielińskich oraz ich najstarszego syna Qualberta Adama Zielińskiego w. 31 sierpnia 1939r. zatrudnili jako robotników rolnych.

W 1940 roku zmarł mąż Apolonii i została sama z dziećmi pracując nadal jako robotnica w swoim gospodarstwie zajętych przez Niemca. Pewnej letniej nocy 1942r. przyjechali do Gęboczeki Niemcy w celu wywiezienia A.A. Zielińskiej i jej dzieci do obozu w Potulicach. A.A. Zielińska wykorzystując zaobserwowane gestapowca grabież mienia i poszukiwaniami koczowniczości zbiegła z dziećmi do wsi w której mieszkała matka Górnysta konfiguracja terenu i schroniła się w Stalmierzu, unikając asygnacji do lasu. Schronienia i opieki A.A. Zielińskiej i jej dzieciom udzielała rodzona siostra Filomena Kopszyńska, żona Henryka Kopszyńskiego, kierownika i nauczyciela publicznego szkoły powszechnej w Hucie 251 gm. Chrostkowo, ukrywająca się przed Niemcami i żyjąca na nielegalnym stopniu działalności i organizowania w otulicy polskiej konspiracyjnej organizacji, w której występował pod pseudonimem „Surma”. Od tej pory zaczęła się faktyczna współpraca konspiracyjna A.A. Zielińskiej z pow. „Surma” w Armii Krajowej.

W marcu 1943r. gospodarstwo rolne w Stalmierzu, należące do Filomeny Kopszyńskiej zostało zabrane i przyłączone do niemieckiego gospodarstwa rolnego na którym osiedlony był Niemiec. Kóncem to Filomena Kopszyńska opuściła Stalmierz i przeniosła się do Czarna, pow. lipnowski, gdzie zamieszkała.

Po wyjeździe siostry Filomeny do Czarna A.A. pozostała i nadal mieszkała w jej domu w Stalmierzu. Od tej pory działalność i prace konspiracyjne A.A. Zielińskiej w Armii Krajowej nabraly czynienia. Miejskanie A.A. Zielińskiej w Stalmierzu stało się miejscem kwatery dla osób współpracujących w Armii Krajowej z pow. „Surma” a później

po jego wyjeździe do Złoczanka było też kwatery zastępczo dla
dla członków konspiracji, z którym współpracował por. Tadeusz Ko-
malowski ps. Tomasz. Mieszkanie A.A. Zielinskiej stanowiło kwatery AK
do końca okupacji niemieckiej.

W końcu maja 1943 r. A.A. Zielinska przeniosła kwateryjących u niej zbiegów
z powiatu lipnowskiego działaczy konspiracji - Armii Krajowej: Tadeusza
Kozalskiego ps. Tomasz, Zbigniewa Klubinskiego, Zdzisława, przedko-
wennych nauceycieli i kolegów Henryka Kopczyńskiego ps. Summa.
W ich obecności por. Summa dokonał wówczas formalnego zaprzysię-
żenia Apolonii Amelii Zielinskiej w charakterze łączniczki i kwater-
niczki Armii Krajowej.

W czasie okupacji niemieckiej oprócz współdziałania w Armii Krajowej
z H. Kopczyńskim, T. Kozalskim i Z. Klubinским, współpracowała A.A. Zielinska
z wieloma żołnierzami AK. Jednakże upłył już długi czas po jej wyjeź-
dzie i przeżyła oraz starszy wiek spowodowały zapomnienie i wyciekanie z jej
pamięci wielu pseudonimów i nazwisk, oraz faktów z gosem własnego prze-
doświadczenia, którego już nie pamięta. Zaledwie kilka nazwisk osób z którymi uspi-
wała współpracować wymienić i są to: Józef Aleksander z Sikorska gm. Chrost-
kowo, obecnie Markleziński, zamieszkała w Zbójnie; Halina Zdzisława
Zdzisława Zdzisława, z Sikorska oraz drugi żołnierz, już nie żyjący Jan Torzek
z Stalmitera; Piotr Pociorek ze Stalmitera.

Praca konspiracyjna A.A. Zielinskiej, jak relacjonuje, polegała na prze-
kazywaniu powiały konspiracyjnej i informacji zgodnie z otrzymanymi
poleceniami, udzielaniu podległym, dostarczaniu żywności w celu wyżywienia miej-
sca, zbieranie informacji o ruchach i zamiarach represjach niemie-
ckich wobec ludności polskiej.

A.A. Zielinska podaje, że oprócz niej do Armii Krajowej należeli jej
dwaj bracia Jan i Leon Dunajscy, którzy byli żołnierzami AK w
lipnie oraz jej siostrą Filomena Kopczyńska, żona Tadeusza Kopczyń-
skiego ps. Summa; Jan i Leon Dunajscy zmarli w walnej od Niemców
Tolocz.

Jak relacjonuje A.A. Zielinska, kornik AK działająca w lipnie
wskutek wypadku w maju 1943 roku została prawie w stu procentach
rozbita w wyniku aresztowania jej członków przez Gestapo. Wtedy to
został aresztowany w lipnie jej brat Jan Dunajski i obojętne
oboję koncentracyjny w Stutthofie, gdzie był więziony do końca
okupacji niemieckiej.

W maju 1943 roku aresztowany został w Stalmitersu por. Henryk
Kopczyński ps. Summa. Jednakże podczas transportu do obozu
siedzącego Gestapo w Rypinie zdarzył się w Rypinie i zabrał
się na kwatery AK w gminie Chrostkowo.

W końcu 1943 roku w Inowrocławsku został ponownie aresztowany
por. Henryk Kopczyński ps. Summa. Apolonia A. Zielinska
w 1944 roku otrzymała wiadomości o śmierci H. Kopczyńskiego, jak
obniadwa autentyczny dokument zamawiający o jego śmierci jest
w posiadaniu jego syna Stanisława Kopczyńskiego, zamieszkałego
w Zielisku Białym.

W styczniu 1945 r. po wyzwoleniu z pod okupacji niemieckiej
Apolonia A. Zielinska powróciła na swoje gospodarstwo rolne
i młyn wodny w Głęboczku i zajęła się jego prowadzeniem oraz
kształceniem dzieci. W wyniku rozmówienia przez konfidenta
Apolonia A. Zielinska, jej syn Gualbert Adam Zielinski i rodzina
z Głęboczka gm. Chrostkowo została aresztowana
w grudniu 1948 r. przez Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Pub-

11usnego z Rygina.

16/1
Krajowy Sąd Rejonowy w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Rypinie 18 lutego 1949r. skazał na karę więzienia rodzinną Bronisławę z domu A. A. Zielińską za nielegalne posiadanie broni palnej.

16/1
Apolonia A. Zielińska oskarżona została o przechowywanie dwóch dubeltowych kłoboczek przed siebie zniszczyć i utopić. Sąd wydał wyrok skazujący ją na dwa lata więzienia z zamieszczeniem na ławie przestępstwa Gracjane Adama Zielińskiego uniemożliwić odzyskanie kary.

16/1
G. A. Zieliński uniemożliwienie wykonać części postawionej swej matki, która całą winę wzięła na siebie.

Na zakończenie A. A. Zielińska oświadczyła, że jest to resztko co jest jej wiadome i co zostało jej w pamięci.

Relacja sporządzona i spisana 5 listopada 1990r.

Rypin, 5 listopada 1990r.

Stefan Jurzyński, Zittold

Uzupełnienie Skniażawa Suszynskiego

Jako zaczątek dla zadań specjalnych Komórki Łęsnodół i Kwaterunku Komendy Obwodu 242-ak „Pomorze”. Kontaktoznawcą się w latach 1942-1945 z Apolonią Zielińską zamieszkałą w Stalmiterzu gm. Chrostkowo.

1. W mieszkaniu Apolonii Zielińskiej w Stalmiterzu zlokalizowana była kwatera zastawiona dla oficerów sztabu Komendy Obwodu 242-ak „Pomorze” od lata 1942r. do stycznia 1945r. osobniczo zastawionymi: mjr. „Józef”, kpt. „Michał” i „Marek”, „Gracjana” oraz por. „Tomasz” komendanta obwodu AK Rypin.
2. Na swej Apolonii Zielińskiej przekazywał zagłębienie otrzymanym przez siebie kopertami.

Kriem, że Zielińska

1. z Apolonią utrzymywał kontakty konspiracyjne „Czorny”, „As” szef Komórki Łęsnodół i Kwaterunku Komendy Obwodu 242-ak „Pomorze”.
2. Na kwaterze w Apolonii Zielińskiej kontaktoznawcą się „Czorny”, „As” H 1943r. z „Kichurą” - komendantem obwodu AK Lipno. W 1944r. z „Michał” - szef sztabu Komendy Obwodu AK Pomorze.
3. Na kwaterze w A. Zielińskiej w drugiej połowie maja 1945r. prze „Summa” dezygnował: „Tomasz” na komendanta obwodu AK Rypin, „Kichurę” na komendanta obwodu AK Lipno.
4. Por. „Summa” po opuszczeniu portu rypińskiego używał też innego pseudonimu - „Janusz”.

Inf. „As”, „Tomasz”, Zbigniew (Tadeusz Spodniński) „Honka” (Tadeusz Kawandorsta)

Rypin, 5 listopada 1990r.

Stefan Jurzyński, Zittold

- II. Materiały uzupełniające relację:
/ Lidiński Apolonia
1. Motetka biograficzna (niepełna)
b. autor, napis k. 1 s. 1
 2. Rękopis artykułu sporządzonego
przez Stanisława Szwymskiego,
opublikowany, "Dziennik Pomorski"
z 19.02.1949r., kserokop. k. 1 s. 2

Treść artykułu wycinka z gazety prawdopodobnie Ziemia Pomorska z 19 lutego 1949 (sobota) przekazanego 23 listopada 1990r. Stanisławowi Suszyńskiemu przez Waldemara Zielińskiego z Lipna

"Dobra rodzinka" otrzymała zasłużoną karę za nielegalne przechowywanie broni.

Rypin. Wojtkowski Sąd Rejonowy w Bydgoszczy na sesji wyjazdowej w Rypinie rozpatrzył w dniu 16.2. br. w trybie zwykłym sprawę karną przeciwko Bruszkiewiczowi Romanowi, Bruszkiewiczowej Pelagii Bruszkiewiczowi Janowi, Zielińskiej Ameli, Zielińskiemu Waldemarowi mieszkańcom nr 31 Gęboczek gmina Chrostkowo pow. Rypin - oskarżonym o nielegalne posiadanie i przechowywanie broni palnej.

Oskarżeni to ludzie bogaci, o nieprzeciętnym poziomie intelektualnym, np. Waldemar Zieliński technik rolny, matka jego właścicielka młyna i 33 ha ziemi. Bruszkiewicz Janusz - uczeń 11-jej klasy Gimnazjum Pedagogicznego, matka Pelagia Bruszkiewicz właścicielka 44 ha ziemi (7kon, 7krow, 9cwolet i 19świn!!!), ludzie ci powinni zdawać sobie dokładnie sprawę, iż nielegalne posiadanie broni jest przestępstwem określonym jako szczególnie niebezpieczne w okresie odbudowy Państwa Polskiego. A jednak rodzina Bruszkiewiczów przechowywała automat (pepesza) i pistolet 6,35. Jeden z synów Bruszkiewiczowej - Ludomir - był kilkakrotnie ścigany przez prawo jako członek bandy "Groma Opaszki" raz nawet aresztowany uciakł z więzienia.

Amelia Zielińska i syn jej Waldemar oskarżeni byli o przechowywanie dwóch dubeltówek, które jednak ostatnio Zielińska w obawie przed "karą" połamano i utopiono w rzekę.

Sąd wydał wyrok stawiający Bruszkiewicza Romana na 12 lat więzienia i 4 lata pozbawienia praw, Bruszkiewicz Pelagię - 6 lat więzienia i 3 lata pozbawienia praw oraz konfiskatę mienia, Bruszkiewicz Janusza, Zielińską Amelię - 2 lata więzienia z zamieszczeniem na lat 3, Zieliński Waldemara od miny i kary został zwolniony.

Uwaga: S. Suszyńskiego

Waldemar Zieliński - kwiaciarnia Kwalbert Adam Zieliński
S. Jana i Apolonii nr. 21 VIII 1927r. w Gęboczkach.

19. Zielińska Apolonia-Amelia ur.09.02.1902r. w Stalmierzu gm Chrostkowo
ps. "Pelagia" córka Jana Dunajskiego i Filomeny z d. Kossekowska. Zaprzysiężona
przez Henryka Kopczyńskiego ps. Surma" d-cę plac. Stalmierz. Okręg Pomorski.
Insp. Włocławek. Obwód Lipno, Rej. VIII-my Chrostkowo - D-ca Rej. Jagliński
Bronisław ps. Wójcik". W Konspiracji od-1.03.1943r. do stycznia 1945r.
Zam. 87-600 Lipno ul. Wjejska 4. Łączniczka pomiędzy rej. VIII a placówką

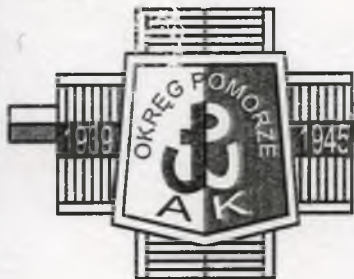
IV/1. Korespondencja biuro Fundacji:

1. List do Fundacji do Ms. S. C. w Chrostkowie z 25.03.2003-dot. ustaleń dotyczących i miejsca zgonu A. Zielińskiej, kserokop. oryg.

l. 1 s. 1

FUNDACJA

ARCHIWUM I MUZEUM POMORSKIE ARMII KRAJOWEJ ORAZ WOJSKOWEJ SŁUŻBY POLEK

BIURO FUNDACJI • 87-100 TORUN • UL. WIELKIE GARBARY 2 • TEL./FAX (0-56) 65-22-186
http://www.um.torun.pl/AK, e-mail: AK@um.torun.pl, fapak@wp.pl
KONTO: WIELKOPOLSKI BANK KREDYTOWY SA W TORUNIU • NR RACHUNKU 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Toruń 25.03.2003 r.

inf. o śmierci
A. Zielińskiej
L. dz. 711 / Pan-4 10/03

Urząd Stanu

Cywilnego

87-602 Chrostkowo

Szanowni Państwo !

W związku z tym, że przygotowujemy do wydania cz.6 "Słownika biograficznego konspiracji pomorskiej 1939-1945" i chcielibyśmy opublikować tam biogram Zielińskiej Apolonii Amelii, uprzejmie prosimy o podanie daty i miejsca Jej zgonu. Wiemy, że urodziła się 2.02.1902 r. w Stalmierzu gm.Chrostkowo jako córka Jana Dunajskiego i Filomeny z d.Kossakowskiej.

Zapewniam, że otrzymane informacje zostaną wykorzystane tylko i wyłącznie w celach naukowych.

Będę bardzo zobowiązana za spełnienie mojej prośby.

Z wyrazami szacunku
Elżbieta Skerska

Elżbieta Skerska
red. "Słownika"

T: K-612/972 Pom. Dypim

Zieloniska Apolonia

✓ v. Party informacyjne

lc. 10

Rel. N 612/976 972

Rypin
Ak. 1

Wielńska Sabazia Ryszonia Kusler

stasi. maj Głęboczek gm. Chrostkowo
skromnata w domu w Głęboczku, kwatery

zob. T. Turyński "Wykaz istnienia Ak." - 229

Pol. n. 512/1976 972

Rypin 3

Lieliūska Apolovnis Auselis
91360000

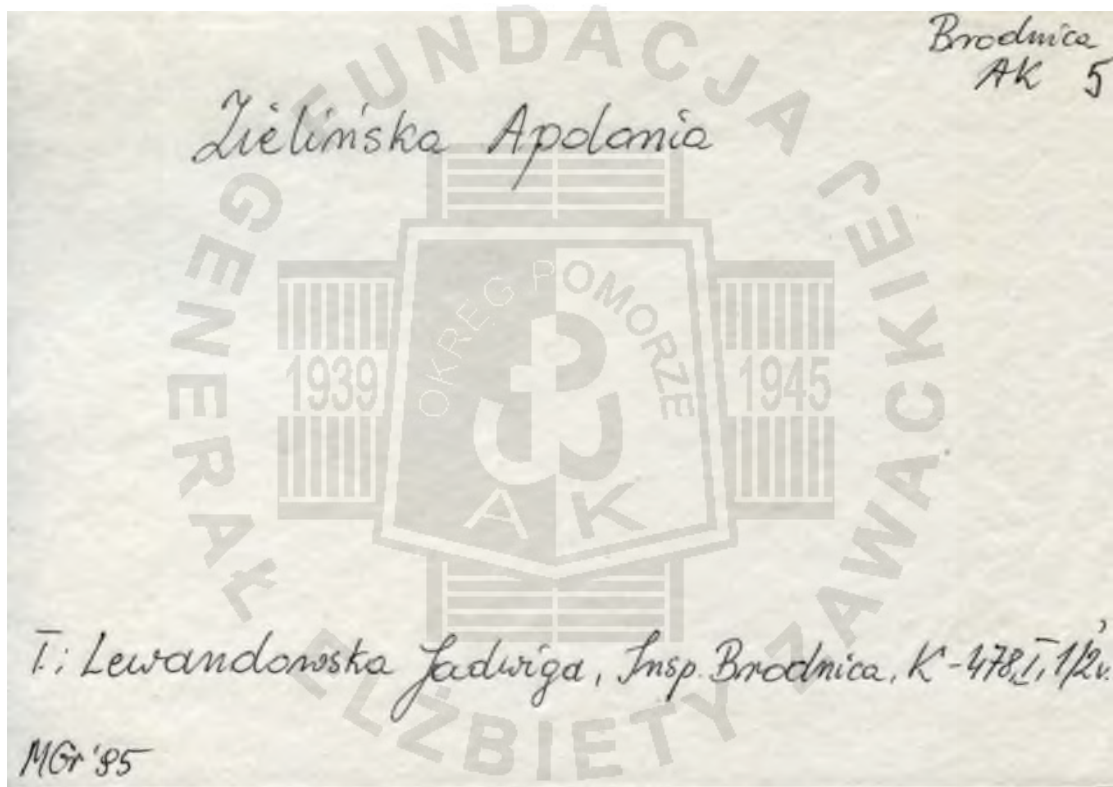

Repin 4
AK

Zielinske Apolonio Amalia
obcau' mieste: Lipno
w. Kiejske 4
Kolo Lipno
zob. lista II smodlistka pom.
olm Torun SZIAK

H.M.M.

?

Rel. 612 / 1972

Obw. Rypin 6
"AK"

Zielińska ^{Apolonia} Amelia

zamieszek: Głęboć, pow. Rypin

Wyrok Wojsk. Sądu Rej. w Bydgoszczy -
informacja podaje tylko ogólną wysokość
wyroków dla grupy 5 osób: od 3. do 12. lat,
częściowo złagodzonych przez Najw. Sąd Woj.
w 1953 r.

Uzasadnienie: przechowywała 2 dubeltówki.

Informacja: "Gazeta Pomorska" z dnia 18.06.1991.
Notatka pt. "Rewizja Nazwyczajna", (Tekst "AK")

L.St.

++ Liczniczne Apolonia Lipno - Ryb. 7
+ c. Jano

nr. 9.02. 1902 Stalnier; sm. 11.06. 1996;
kosp. III 1943-01. 1945

sob. Spis członków S. Lw. Lot.
AKS Oker. Jorun, s. 92; t. probl.
org. kombataudie

ELŻBIETY ZAWKIE
R. III, '11

Zielinska Felagija

Brodnice 8
AK

Mi shtanbe mejtku Gfoboch qu. Chostkow.
Kretne kosc. Zolun AK.

ca. 1.

Zob. T.: Spisime S. Smyniskiego, I Ruleri,
str. 485, IV koscime mapi m. 42

HHH-96

Brodnice g
142
Lieliniska Pelagija
majažtel gūzboseh gm. Chrostkovo
— kvartera kompiracujme i
punkt kontaktowy.

200. J: M: 837/2, 119 Pom. 2. II Stalina
Wroblewske, Wspomnienia... S, P,
Brodnice

198 VIII 105

Brodnice
10

Dunejske
zam. Zielinske Apobome
Tycoms zioiom u szik.

zob. T. osobowe u szik. Okrsg Toruni,
(pocia 17)

HM-PT

opn 25.11.1994r.
PŁG.

bna dpc

Majster ar
lipno

Brodnica
AK

K-612/972

†† Zielińska Apolonia
ps. „Pelagia” Amelia

1/ Dokumenty nie związane bezpośrednio z relacją, ale dotyczą
osoby relatora — k. 2.

1/ Nazwiskowe karty informacyjne — 5 kart.

Mielńska Apollonia

